

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

28. Labores PP. & varia in Atiue, & Rocaniue.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

parent tredecim Iauæ nauigia, vertuntque in portum Rocaniuensem proras, quem si occupassent conclamata res erat miseræ illius Christianitatis, quamobrem omnes pueri, feminae, populus ad crucem supplices fugere, opemque ploratu, gemitu precibus flagitare, quam illis Deus subitam, & potentem tulit. Resistente de repente vento, subortaque mox fœda tempestate, dissipatur hostilis exercitus, disijciuntur naues, calamitatis exitum, si qua fors daret arrepturæ, Amboini tres in portum succedunt, Deo harum salutem indulgente Christianorum consolationi & liberationi Rocaniuis à Mauris obsessæ. Cum enim per eas constitisset, Lusitanicas tres Rocaniue propediem adfore, armis & milite instructas, obsidione omissa Mauri, ex templo Itum rediere. Triremes porro has ductabat Antonius Paez, præstans quidem ipse magnitudine animi, sed contra tot hostium millia, malè prorsus à militibus paratus, cum solos triginta secum haberet Lusitanos: die tamen octauo postquam de illius nunciatum fuerat aduentu conspiciuntur in alto eius naues, & vento præter anni cursum, mirabiliter adspirante portum alacres capeffunt, ea populi gratulatione, vt si salutem periclitantibus, de cœlo ferrent; & fuit lætitiæ cumulus prodeuntium è navi Patrum optatissimus aspectus Antonij Fernandij, & Antonij Gonzalez subsidio sociis ab India missorum, sed P. Ferdinandi Alvarez & P. Manuelis Goetz paucis inde diebus inopinè ex Moluco appulsus inexplicabili gaudio affectit Christianos. Paez cum suis triremibus Mauros, vicina per maria venari aggressus, magnam edidit eorum stragem; qua simul accedente fama Regis Baciani numerosa classe Amboinensibus in auxilium properantis, cum esset ipsemet Christianus, scenam mutare Maurorum res, & nostræ; spiritus & arma tollere Christiani; suosque aggressores obsidere, & premere. Mauri partim se condere cauernis montium; partim sylvarum penetralibus, reliqui pacem quacumque daretur conditione impetrare.

28.
Labores PP.
& varia in
Atiue, &
Rocaniue.

Suum ergo Amboinensi Ecclesiæ serenum clementissimus Deus reduxerat, moxque Patres ad opus rediere, oppida inter se maxime frequentia partiri. Franciscus Rodriguez qui cæteris præerat Atiuensem sibi tractum omnem assumpsit, vbi tribus in pagis nongentos sacra vnda lustravit, præter hunc reliquas sociorum adibat stationes, ignem quacumque transisset sanctum spargens beneficæ aduersus animas caritatis. Inflammandæ autem Atiuensium pietati magnopere profuit Christi resurgentis solennis dies splendido Ecclesiæ ritu celebratus, novum barbaris illis admirandumque spectaculum. Templi parietes, bombyce vestiti damascena catapultarum fragor, musicorum symphonia, odorati suffitus, & quicquid demum excogitari pro loco & tempore valuit, magnificentia quo apud rudem, & egeam insularium illorum gentem, Christianarum rerum commendaretur dignitas & maiestas. Promulgata quoque illic est Iubilei indulgentia quam Patres Indiæ Orientalibus illis Ecclesiis impetrarant, auditaque tunc primum ab orbe condito,

condito, & excepta tam denso populi ad sacra peenitentiae concursu, ut esset ad eam frequentiam multitudini templum angustius, & Rodriguez prope viribus linqueretur, diu noctuque confitentibus aures praebens, ne vnus quidem ad cibum & somnum horae sibi indulto spatio. Quamvis autem attrito laboribus corporis habitu, aegram semper valetudinem traheret, verum suis idcirco obduruerat incommodis, quod animatum periculis, & salute acriter pungere, quotidianum illi erat, pueris & adultis, Dei mysteria explanatius tradere; similitates & rixas placare, inter barbaros illos fere perpetuas, & alioqui consuetas ab iis facto ferroque dirimi. Ad haec dare operam aegrotis, moribundis, etiam fato functis, quos more Christiano, elatos sepulchro humabat, dumque his Atiue instaret, Rocaniue socius haudquaquam mollius Dei negotium gerebat; quam autem strenue, fidem facit & certam & liquidam Manuelis Gomez ad nostros in Lusitaniam scripta de illo epistola [Dico, ait, fratres carissimi! ad procurandam in his mundi plagis salutem mortaliu, seu plebeiorum siue locupletum, neminem posse Patre Ferdinando feliciores conatus intendere. Ab eiurato Mahomete vix isti biennium in Christo egerant, murus iis obstiterat aeneus ad capeffendam sanctimoniam legis Christianae & constanter tenendam, cum vna vxore conjugij vinculum. Sectae Mauricae libido, duas, tres & quam vellent, & possent multas coemere iis indulserat. Et erat in mores inductum Rocaniue, ut patres maritis suas filias venderent, aestimato de forma, natalibus, aliisque dotibus pretio; nisi enim pretio, & nundinato minime nubebant. Hinc vero diuites tollendis liberis augeti; inopes vxore, liberis & familia carere; ad hanc pestem inueteratam medullitus reuelendam, vnus sat esse potuit P. Ferdinandus; efficacia intimi ardoris, & auctoritate qua pollebat, patres ab auara filiarum nundinatione penitus auerit; ad vnam vxorem matrimonia redegit; vtrumque vero, tam consentienti, etiam diuitum quorum praecipue intererat, approbatione ut vel propter hoc ipsum depradicarent legem Christianam, eiusque sanctitatem, & consonam probae mentis ingenio, & iuri aequitatem mirifice laudarent. De caetero illos legum diuinarum obseruationi affuefecit ita feliciter, & fidei arcana iis adeo effecit perspicua, ut qui alias istos ignoraret, hinc certe coniceret nunquam plane sectatos Mahometem, sed semper fuisse Christianos. Omnes illum pro sancto colunt; apud illos quicquid innuerit, ratum sit, essentque plura praestituri, si plura ab iis expeteret. Nocturnis puerorum & mulierum cantibus, doctrina Christiana perinde Rocaniue, ut Goæ resonat. Nemo est tam hebes & memoriae expers; quin saltem capiat, de augustissima Trinitate & Christo redemptore, quod tradi fidelibus oportet: tam breui autem, morum & doctrinae mutationem tantam confici potuisse, non possunt satis laudare Lusitani] sic ille de P. Ferdinando, pergitque narrare mira quaedam & singularia, illic diuinitus edita. In iis de sene crucis cultui maxime addicto, quae publicae venerationi eo in oppido prostabat. Solebat vir pius.

(quod sibi eius honorandæ pretiosior deesset copia) sub noctem quotidie paucillum olei ad crucis pedem alucolo indere; ad alendum coram ea lumen. Orta est autem aliquando, ventorum & imbrium ea vis ad quam nulla quantumvis ingens, nedum lucernulæ vnius, flamma lumen accensum tenuisset, at is nihilo cunctantius religioso suo mori obsecutus, lucernam aptare, accendere, ponere, confusus fore ut Deus non sineret ullis aut flatibus, aut aquis extinguere, cum crucis honori, & cultui arderet: nec frustratus est suus ingenuam confidentiam euentus; duravit Flamma lucernulæ contra pertinacem, & copiosum imbrem, stupentibus, qui tunc oculis cernebant, & simplicitatem hominis paulo ante, nimium credulam riserant, militibus aliquot Lusitanis; cumque ipsi per sese rei nouitatem exploratum curiosius excurrissent, quanquam ex propinquo, & probe aduersus pluuiam muniti, tamen egregie madidi, & aqua liberaliter infusi rediere, lucerna interim ardente, pluuiaque ab eius tenui flammula reuerentius abstante: addit etiam de valle dæmonibus infesta, quos illic Soangos nominant, eam cruce depacta in colliculi edito, & tota vndique valle conspicuo ab infestantibus purgatam; verum in cruce statuenda peruincendum fuit molestiæ plurimum & terroris ab dæmone conflati concutiente collem tam immani pulsu, vix ut possent in pedes consistere qui cruci succollabant: sed asperso, Pater Iustrali aqua solo, terricula omnia difflavit. Refert item de quodam Christiano, qui Iesv nomine vocato, cannam humo sublatam erexit, quam Mauri ad specimen suæ potestatis, incantamento sic humi affixerant, ut eam sex homines non mouerent.

Postremo de morbis grauibus, Iustralis aquæ forbitiuncula sanatis, & lue extincta quæ statis temporibus lethali contagio regionem depopulabatur: iam de Sociis Ferdinandi quid quisque peregerit, longum sit scribere. Antonius quidem Fernandus, tribus tantum in pagis vnius insulæ, mille quingentos baptismo donauit, ex primoribus vniuersos, hi enim præmitti cæteris optarunt. Antonius Gonzalez insulas duas Maurorum finibus obiectas ad Christum traduxit, Liliboën scilicet, & Vlaten: quare iis in Maurum pugnandum erat assidue, & bis terue in die integrandum certamen: vitis ad arma prosilientibus; pueri, etiam infantes, omnes ut poterant & norant ad crucem conuolabant in campi medio sublimem, coramque de genibus apud Deum instabant, ut sibi ab hoste parentes seruariet incolumes: fœminæ auulsa inaurium, braechialium & reliqua mundi muliebris ornamenta, in crucem conferebant, appendebantque illi pro anathemate, ad victoriam, & vitam matris exorandam: manus vero cum hoste conferentes, si armis, & viribus destituerentur, in fundendis ad Deum precibus asylum querebant; contigitque ex iis trecentos, cum multitudine imminentium Maurorum se iam cernerent obruendos, posito humi acinace, & arcu, genua flectere elatisque ut solent precando in cælum brachiis, representare Deo se illius esse, illius auspiciis pugnare, illius fidei defensionem, ar-

ma vitamque auctorasse; suos victoria dignaretur, ne rebus hostium secundis armarentur linguæ atheorū, & obrectarent Christianis, fortunari cumulatius impios Saracenos, quam pios Christianos. Hæc ita comprecatis extemplo cœlitus auxilium adfuit. Sereno tunc cœlo nubes illico stipari, aquarum vis tanta, tam densa, tam continua ruere, ut passum ad obsidionem promouere non potuerint Saraceni: occasione igitur; & opinione sua cassi, vnum ex ea expeditione dedecus retulere.

Lætos quoque F. Manuel de semente ab se Homæ iacta collegit manipulos (qui pagus itens est in confinio Maurorum, Atuæ adiacens ipsorum armamentario) viris Homa vix centum quinquaginta sese tuebatur, Atua bis mille, digladiabantur quotidianis prope congressibus, sed incendebat Christianos religionis cui militabant amor indefessus, mori deliberatior quàm illi deesse, conferebantque manus cum hostibus adeo generosè, ut duplo etiam pluribus fierent inexpugnabiles: inuentum ad hæc Manuelis catum, & sapiens, vix credibile est eorum animos ad pugnandum, edendumque sui nobile specimen quantopere auxerit, die quodam publicè solenni, virtute præstantibus solitisque fidem acrius propugnare cruces distribuit ad pectus gestandas, velut Christi torquatis equitibus, eiusque honori vel ipsa morte asserendo iuratis; quod prærogatiui decoris insigne, idcirco maximi æstimarunt, non tam quod cæteris eminenter testimonio illo roboris Christiani, quàm quod professione fidelitatis Christo IESV ad postremum halitum seruandæ signarentur: iam cum inter illos nulli æquè sermones crebro iactarentur, ut de mortis pro Christo oppetendæ eximia gloria, paratisque in cœlo fidei præmiis proprio sanguine possidendis; hinc etiam pueri spiritus duxere nihil de annorum, & corporis teneritate sapientes. Quod Atuæ domino, & horum fautori præliorum Munauari ostento sui egregio probantur, Munatus iis fuerat, nisi muros, & propugnacula quibus se tuebantur deiicerent; iturum cum suis, & daturum in cineres ædem sacram quam illis Manuel in exiguo colle construxerat. Nihil mouit fortissimos homines denuntiatio, conueinunt in consilium irati, & in defensionem ædis sacræ, nobili fœdere coniurant, certi ab ea iniuriam prohibere vel pagi totius, si belli fors falleret, incendio, & familiarum, sui que adèd extremo interitu. Id à parentibus ea religione constitutū audierant liberi, cum & ipsi pueri, & puellæ, nullius monitu, suapte sponte, suum quoque Senatū cogunt, defernuntque se pro defensione templi pugnuros, vitamque in illa posituros: arma itaque alia cum decissent, iisque tractandis vsus & brachia; vsu sibi familiaria parare, comportare circa templum saxa, suum inde pueri aceruum, hinc suum puellæ congerere, ac dum impressiones hostium; parentes pro muris frangerent, ad defensionem ædis sacræ liberi prosilire, in vtrumque prompti & alacres, necem excipere, & inferre: quamobrem barbarus Munauar, Christianos aduertens, minis audentiores factos, altius animos tollere, nedum ut ipse somniar, metu deprimere, nunquā illos deinceps aggredi ausus est.

Hoc